



МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник шістнадцятий

НІМЕЦЬКІ ПРИСЛІВ'Я
ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкував і переклав
з німецької
Юрій Лісняк

Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
Київ — 1976

З М І С Т

- 5 Вступнє слово *Юрія Лісняка*
- 11 Нам радість з успіхів дала насагу
на нові діла
- 16 Праця — матір слави
- 37 Краще бути бідному, та в шані, ніж
багатому, та в ганьбі
- 53 Мудрого слова, доброї науки хай
слухають не тільки вуха, а й руки
- 94 Не сходиться гора з долиною, але
сходиться людина з людиною
- 121 На всяку хибу й ваду знаходять
люди раду
- 147 Прислів'я — правдослів'я

И (Нім)
Н67

Н 70500-007 Інф. лист — 76
 М205(04)-76

© Видавництво «Дніпро», 1976.

В С Т У П Н Е С Л О В О

У кожного народу прислів'я та приказки — це, напевне, найбільш активна й жива частина фольклорного багатства, найтісніше зв'язана з життям. Не щодня почуєш народну пісню або казку, але прислів'я чи приказку трапляється почути щодня й щогодини, бо вони, власне, є невід'ємним складником мови. Вони додають виразності й барвистості мові кожної людини, черпаючи барви з мови народу, з її характерних якостей: адже як багато є таких прислів'їв, що висловлена в них моральна істина чи повчання набуває яскравості й переконливості, закарбовується в пам'яті не лише завдяки змістові, а й завдяки мовним засобам: співзвучності, каламбурові, римі, своєрідним у кожного народу. А головне — у них відображено історію, звичаї, неповторні риси побуту. І, здавалось би, мало може бути подібності між прислів'ями та приказками двох різних народів. Але ж кожен народ

знав у своїй історії гноблення й поривання до волі, боротьбу світла з тьмою, правди з кривдою, в кожному народі знали горе й радість, любов і ненависть. І коли читаш збірник німецьких прислів'їв та приказок, впадає в око: як багато серед них схожих на знайомі нам змалку. Схожих насамперед змістом, висловленою в них мораллю — але часом і образами, навіть словесною формою. І в цій книжечці читач теж натрапить на прислів'я, що слово в слово — чи майже слово в слово — збігаються з російськими, українськими, білоруськими. Таких прислів'їв можна б навести й більше, але упорядник прагнув показати в цьому невеличкому збірнику насамперед своєрідне в мисленні, образному баченні, народній творчості німців. Тому ж такі тут, як і в усіх попередніх збірниках серії, дано по змозі дослівні переклади прислів'їв і приказок.

Скондєсована в прислів'ях і приказках народна мудрість відбиває безмежне розмаїття людських взаємин; тому деякі з них заперечують одне бдне: в них відображено протилежні життєві ситуації або протилежні погляди на них. Через це й поділ збірника на розділи до-

сить умовний, бо такий матеріал важко вкласти в невелике число рубрик.

Скарбниця народної мудрості наповнювалася багато сторіч, і у прислів'ях відбивались різні суспільні відносини та погляди трудящого люду. Багато прислів'їв самі за себе промовляють, коли і в яких умовах вони виникли: «Догоди спершу панові, а вже потім богу», «Якби не було хлопів, ходили б пани з торбами, а не з гербами», «Хоч на троні, хоч на амвоні, а мавпа мавпою буде». Чимало таких прислів'їв гостро соціального, викривального змісту німецький народ створив у часи селянських війн, у добу Реформації.

Свої прислів'я та приказки німецький народ передає від покоління до покоління. Багато з них — ті, в яких, зокрема, утверджується добро й засуджується зло, — живуть і в наші дні, чимало застарілих вишло з ужитку, а декотрі сприймаються по-новому. Нарешті, численні прислів'я та приказки, що відбивають зміни в суспільному житті й свідомості людей у нову добу, виникли в період становлення і розквіту першої на німецькій землі соціалістичної держави робітників і селян. Це такі як «Із руїн ми піднялися до майбутнього ли-

цем», «Нам радість з успіхів дала на-
снату на нові діла», «З СРСР дружити —
мирові служити», «Єдність — найміцні-
ший мур» та інші.

«Праця — матір шани» — так могли
сказати й дуже давно, бо народ шанував
працю завжди. А ось у таких прислі-
в'ях, як «Праця — матір слави», «Хто
науку поважає — буде з добрим урожа-
єм», — виразно відчутний дух нового
часу.

Збирати свої прислів'я та приказки
в Німеччині почали дуже давно. Ще в
рукописах X—XI сторіч можна знайти
поряд із латинськими сентенціями німе-
цькі народні прислів'я, перекладені лати-
ною — мовою тодішньої науки й ш-
сьменства. Збірки таких латинізованих,
але походженням безперечно німе-
цьких прислів'їв лишилися і з пізнішого
часу. З другого боку, багато латинських
прислів'їв німецький народ засвоїв
і зробив своїми. З доби німецької
Реформації відома збірка Агріколи
(1529 р.), що в першому виданні налічу-
вала триста прислів'їв, а в подальших
розрослася до трьох тисяч, і величезна,
як на той час (7000 висловів), збірка
Себастьяна Франка (1541 р.). І в XVII
та XVIII сторіччях виходили чимраз

повніші збірки. З численних книжок
прислів'їв і приказок, виданих у XIX ст.,
слід назвати збірки В. Керте (1837 р.),
К. Зімрока (1846 р.) і найповнішу з
усіх — 5-томний «Лексикон німецьких
прислів'їв» К.-Ф. Вандера (1863—1880).

Для цього збірника прислів'я та при-
казки дібрано з таких джерел:

А.-К. Граф. 6000 німецьких та росій-
ських прислів'їв. Галле (Заале), 1956.

А. Мюллер-Гегеман, Л. Отто. Мала
книжечка прислів'їв. Лейпциг, 1969.

В. Борхарт, Г. Вустман, Г. Шоппе.
Приказки в мові німецького народу.
Лейпциг, 1955.

На Україні німецькі прислів'я вже ви-
давалися. Але в збірочці «Німецькі при-
слов'я та приказки» видавництва «Ра-
дянська школа» (1973) прислів'я подано
німецькою мовою, і супроводять їх zde-
більшого не переклади, а українські
й російські аналоги, тобто прислів'я чи
приказки відповідного змісту. А пропо-
нований збірник, як уже сказано вище,
містить саме переклади німецьких при-
слов'їв та приказок.

Юрій Лісняк



Нам радість з успіхів дала
наснагу на нові діла

Спершу добро загальне, а вже
потім — власне.

○

Що створили руки народу, те має
належати народові.

○

Голос народу не слід зневажати, бо
ти один, а людей багато.

○

Держава і народ — одне.

○

Із руїн ми піднялися до майбутнього
лицем.

○

При єдності та згоді буде й сила
в народі.

З СРСР дружити — мирові служити.

○

Єдність — найміцніший мур.

○

Єдність дає силу.

○

Згода буде дім, розбрат його
руйнує.

○

Згода мале примножить, незгода
велике спустошить.

○

Мир годує, розмір руйнує.

○

Коли пастухи сваряться, виграє
вовк.

○

Коли ворог утікає, треба йому
золотий міст будувати.

○

Худа згода краща від гладкої звади.

○

Легше зруйнувати, ніж побудувати.

Меч меча з піхов не пускає.



Воля дорожча від срібла і злата.

○

Нема кращого меча, як той, що за
волю б'ється.

○

Що тісніша клітка, то любіша воля.

○

Найкраща клітка не нагодує
пташки.

○

За ґратами і мед гіркий.



Все минається, правда лишається.

○

Правда — над усе.

Правда на світло проситься.

°

Хоч правда в біду попадає, та
ніколи не вмирає.

°

Правду можна душити, та не
можна задушити.

°

Будь добрим гостем і кажи правду.

°

Дій по правді й нікого не бійся.



Праця — матір слави

Праця з каменю вогонь викресує.

°

Праця — матір шани.

°

Праця має гіркий корінь, та
солодкий плід.

°

Що гіркіша шкаралупка, то
солодше зерня.

°

Хто хоче зерня з'їсти, мусить горіх
розгризти.

°

Найсолодші грона висять найвище.

Праця кожную страву присмачує.

°

Праця не ганьбить.

°

Де до роботи не бракне охоти, там
і на полі вродить доволі.

°

Робота вчить, як злидні від дому
відлучить.

°

Помаленьку цюк та цюк — звалиш
так найтовщий бук.

°

Старанність — права рука щастя,
помірність — ліва.

°

Сила без дії швидко змізерніє.

°

Кожна робота своєї плати варта.

Камінь, що качається, мохом не
обросте.

○

Хто на місці лишається, той назад
посувається.

○

Як працюємо сьогодні, так
житимемо завтра.

○

Поки рук не натрудиш, жити в щасті
не будеш.

○

Хто хоче з нами їсти, хай з нами
й молотить.

○

Хто добре будусь, той добре
й житиме.

○

Хто добре сідлас, той добре їде.

○

Як постелешся, так і спатимеш.

□

До роботи в полі треба снаги
доволі.

○

Хліб коштує поту.

○

Полита трава краще росте.

○

Терпіння й час роблять із
шовковичного листка атлас.

○

Хто хоче зривати троянди, хай не
зважає на колючки.

○

Хто не хоче в спеку працювати, буде
в мороз голодувати.

○

Гарна осінь, та ще краще її вино.

Хто в сінокіс не гребе, у жнива
жаліс себе, восени не хоче рано
вставати.— хай-но спробує
перезимувати.

Хто хоче мати, мусить копати.

Який засів, такий і врожай.

Який льон, така й пряжа.

Яка нива, такий хліб.

Даси землі, дасть і вона тобі.

В кого добра паша, в того з маслом
каша.

Снопч — окраса осені.

Хто більше накладає за кіньми, ніж
перед кіньми, той недовго їздитиме.

Хазяйська нога поле угноює.

Від хазяйського ока худоба гладне.

Свій хліб годує найкраще.

Що сам зробив, те зроблено добре.

Багато пастухів — поганий догляд.

Роботяща шкапа гладкою не буде.

Ранній засів часто родить, пізній —
ніколи.

У ранньої годинки в устах
золотинки.

Є хліб та вода — не страшна біда.

Як селянин хлібець має,
й городянин біди не знає.

Без борошна й води хліба не
спечеш.



Робота майстра хвалить.

У ремесла золоте дно.

З ремеслом у руках далі дійдеш,
ніж із тисячею червінців.

Крапля мулярового поту коштує
цілий талер.

Цей уміс не тільки хліб їсти.

Погане те ремесло, що майстра не
прогодусь.

Кожне ремесло свого майстра годусь.

Поганий той робітник, що зі свого
ремесла не проживе.

Доброго моряка впізнають у погану
погоду.

Нема такого майстра, щоб не
знайшлося кращого.

Нема такого силача, щоб не стрів
ще сильнішого.

Нема ремесла без стуку-грюку.

Хто хоче наловити риби, мусить
спершу полатати сіті.

Добре знаряддя — половина роботи.

Бійцеві залізо дорожче від золота.

Поганому тесляреві дають найкращу
сокиру.

°

Невмілий швидко роботу кінчає.

°

Кульгавий скрізь костурні знаходить.

°

Самою силою і блохи не спіймаєш.

°

Он корова яка здорова, а зайця не
дожене.

°

Партач найбільше трісок робить.

°

З чобіт постоли зробити легко.

°

Який кухар, така й каша.

°

Яка колодка, такий черевик.

°

Націлитись мало, треба влучити.

Для цього треба більше вміти, ніж
тільки хліб їсти.

°

Нові черевики — це ще не все, коли
хочеш танцювати.

°

Гудити легко, краще зробити —
важко.

°

Хто багато починає, той мало
кінчає.

°

Хто багато хапає, багато додолу
впускає.

°

Хто хоче все робити, нічого не
зробить до пуття.

°

Дев'ять ремесел — вісімнадцять
нещасть.

°

Хто багато ремесел знає, врешті
жебрацьку торбу чіпляє.

Багато ремесел псують майстра.

○

Швець, держися своїх колодок!

○

Хто не вміє малювати, нехай тре фарби.

○

Не всі ті мисливці, що вміють у ріг сурмити.

○

Не всі ті кухарі, що довгі ножі носять.

○

Хто раз улучить, той ще не стрілець.

○

Одна дівка — ще не танок, одна квітка — ще не вінок.

○

Кіт мишей у рукавицях не ловить.

○

Охота — півроботи.

Де партачі їдять калачі, там добрі майстри голодують.

○

Аби любов та охота, легка будь-яка робота.

○

Охочого добре кликати.

○

Добра воля добачить аж із поля.

○

Багато рук — легка робота.

○

Ніж об ніж гостриться.

○

Біля вогню віск тане.

□

Добрий початок — половина роботи.

○

Всякий початок тяжкий.

Перший крок пайтяжчий.

°

Перші сливки завжди червиві.

°

Хто не починає, той і не скінчить.

°

Коня з хвоста не гнуздають.

°

Початок і кінець один одному руку подають.

°

Доїхавши, не завертайся.

°

Що б не робив, думай, як кінчатимеш.

°

Не хвали день до вечора.

°

Не хвали льону, поки полотно не виткане.

Що ближче пічліг, то довша дорога.

□

Як збережеш, то матимеш.

°

Заощаджене — як зароблене.

°

Зберігати — то більше вміння, ніж набувати.

°

На оцадності дім тримається.

°

Збережений гріш зароблено двічі.

°

Хто оцаджас, поки вдосталь має, той матиме, коли потребуватиме.

°

До пір'їни пір'їна — ось уже й перина.

°

Дбалому хом'якові зима не страшна.

Купи, коли можеш,— матимеш, коли треба.

Непотрібне купи хоч як дешево, а все переплатиш.

Хто купує непотрібне, той скоро продаватиме необхідне.

Марнувати легше, ніж набувати.

Міряй рот по кишені.

Краще окрась у кишені, ніж перо на капелюсі.

Хто не шанує гроша, той не гідний талера.

Не все те попаде в рот, що є в руці.

Де стругають, там стружки падають.

Чого не вмієш добути, без того вміє обійтися.

Як набуто, так і збуто.

Не роби з цапа городника.



Борги нас гнітять вагою тяжкою, нам не дають ні сну, ні спокою.

Позичати — клопіт мати.

Коли хочеш добре спати, стережися позичати.

Позичиш — матимеш друга, нагадаси — матимеш ворога.

Краще стару одіж латати, ніж нову позичати.



Скрута вчить ведмеда танцювати.



Скрута й стару бабу навчить бігати.



У скруті чорт мухи їсть.



Скрута залізо ламає.



Кому припече, той і з каменю хліб спече.



Спершу робота, потім гуляня.



Зробивши роботу, добре спочивати.



Грудень холодний та сніжний —
хліб буде буйний та пишний.

Сніжний рік — багатий рік.



Пізня зима — пізня весна.



Як сніг у березні пада — біда
й саду, й винограду.



Сухий березень та мокрий квітень
і комору й льох наповнять.



У березні мбчить — селянина
мучить.



Дощ у квітневу днину до душі
селянину.



Як у квітні вітер та суш — не росте
ніщо, ані руп.



Вітер зі сходу несе добру погоду.



Добра роса варта поганого дощу.

Як терен цвітом забіліє, тоді
селянин ячмінь сіє.

○

Коли вишні цвітуть пишно, тоді
й жито добре квітуватиме.

○

Сухий і теплий май — скупий буде
врожай.

○

Листя рано опадає — теплу зиму
провіщає.

○

Як листопад дерев не обтрусить —
довга зима бути мусить.

○

Як у січні тріщать морози — восени
тріщатимуть від хліба засіки.

○

Маленький дощ угамує велику
бурю.

○

Вогонь і вода — добрі слуги, та лихі
напи.

Як півень піє на купі гною —
зміниться погода або залишиться
такою.

○

Тричі перебиратись — однаково, що
раз погоріти.



Краще бути бідному, та в шані,
ніж багатому, та в ганьбі

У королів довгі руки.

Коли владар захоче яблука, його
слуги заберуть і яблуню.

Пан пана не кусає.

Великі пани — великі вади.

Великі кії набивають великі гুলі.

Мавпа мавпою залишиться, хоч би
й золотий перстень посила.

Котячі жарти — мишача смерть.

Мавпи мавпами лишаються, хоч
і в шовках пишаться.

Хоч на троні, хоч на амвоні,
а мавпа мавпою буде.

Два ведмеді в одному барлозі не
помиряться.

Служи й не сподівайся плати, то
в пана будеш ласку мати.

Що панська ласка, що дзвін струни:
присмі, але недовгі вони.

Ясній погоді й панській усмішці не
довіряйся.

Обіцяти — річ панська, дотримати —
селянська.

Якби не було хлопів, ходили б пани
з торбами, а не з гербами.

Пани грішать, селяни спокутують.

То не староста, що не вмів людям
допекти.

Грім любить у високі вежі бити.

Високе дерево дужче вітри хитають.

Хто вгору пнеться, той головою
заб'ється.

Хто високо стоїть, той може низько
впасти.

Хто хоче наказувати, той мусить
навчитись коритися.

Не бій коня без пуття — може
хвицнутись.

І черв'як корчиться, коли наступиш.

○

І в мурашок є жовч.

○

Не будеш молотом — будеш
ковадлом.

○

Краще бути молотом, ніж ковадлом.

○

Терплячих овець у одну кошару
багато ввійде.

○

У овечій кошарі й теля буде
королем.

□

З великим паном судитись — як
з десятима відразу битись.

○

Панська воля сильніша від
селянського права.

Закони пишуть можновладні.

○

У законів широкі вічка.

○

Закон — прехитра сіть,
сплести — то треба вміть:
мале попадається,
велике проривається.

○

У судді об'єс вух мають бути
однакові.

○

Тасмні злодії на каторзі, прилюдні —
в палацах.

○

Малих злодіїв у зашморг цуплять,
великі — за гріш прощення куплять.

○

Золото хоч і німе, а переробить
криве на пряме.

○

Де промовляють гроші, там іншої
мови не слухають.

Порожній віз мусить звертати перед
повним.



Бідний тулиться до бідного,
багатий — до багатого.

У багатих худоба рогата, у бідних —
дітей повна хата.

Хто має багато масла, той може
товсто хліб намазувати.

Бідний ловить лиса, багатий носить
хутро.

Один ловить зайця, інший його їсть.

Один збиває куряву, іншому вона
в очі летить.

Одному — робота, іншому — користь.

Отак воно в житті буває,
що гаманця — один, а гроші —
інший має.

Де росте найкращий виноград, там
п'ють найгірше вино.

Віслик на млин збіжжя возить,
а сам їсть полову.

Лиш на те осла до двору кличуть,
щоб мішки носив.

Кінь, що вівса заробив, не дістає
його.

Кінь хоче вівса, а не сідла.

Аби було корито, а свині не
забаряться.

Що жирніша земля, то буйніший
бур'ян.

Де їжа, там мишва.

○

Багатим дають, у бідних беруть.

○

Береш корову, візьми й обротку.

○

Багаті свої рідні не знають.

○

Що більше маєш, то більше хочеться.

○

З чужого гаманця добре програвати.

○

З чужої шкури добре ремінь краяти.

○

Червінець маленький, та багато важить.

○

Золотий молот проб'є залізну браму.

○

Від багатого сон тікає.

Як маєш те, що дзенькає, то маєш і те, що бренькає.

○

Як гроші маєш — за стіл сідай, а як не маєш, то геть катай.

□

Зайве багатство — зайвий клопіт.

○

І вбозтво не миле, й багатство не легке.

○

Де багато світла, там багато й тіні.

○

Лихва — як виразка: все довкола себе роз'їдає.

○

У лихви швидкі ноги: й незчусься, як набіжить.

○

Старі кравці рідше бувають багаті, ніж старі лихварі.

Лихва і оренда не сплять.



Бідність — не гріх.



Бідність — не ганьба.



Бідність не ганьбить, але вона гнітить.



Вбогому завжди найгірше припадає.



На лису голову найбільший град пада.



Бідність усі стежки й доріжки знаходить.



Бідність учить ремесла.



Вбогому всякий хліб смачний.

Де нічого немає, там і король своє право втрачає.



Де лисо, там і волосинки не висукуєш.



У останньої сорочки не буває кишень.



В порожню клуню й миша не забіжить.



Бідні люди діляться радо.



І в убогого своя радість буває.



Повітря та днина ясна — бідняку замість м'яса й вина.



Корова багато злиднів прикриває.



Легкий гаман — легкі думки.

Хто живе убого, менше турбот
у того.

Хто ходить босий, того чоботи не
муляють.

Хто нічого не має, той нічого
не втратить.

Сухий хліб із радістю смачніший,
ніж печеня з горем.

Бідному даси — не збідніш.

Голод нікому не приятель.

Ситий не знає, що в голодного на
серці.

Голод жене вовка з лісу.

Батогом голоду не виженеш.

Слова голоду не вгамують.

Чужий хліб — гіркий хліб.

За хрестом ховається чорт.

На язиці святість, у серці клятість.

Якби святощі в самій бороді, був би
цап господом богом.

Не всі ті праведні, котрі в церкву
ходять.

Старі грішники найбогомільніші.

У попа дві руки: одна — брати,
друга — тримати.

Попівський кендюх усе стравить.

Попи і кури ситі не бувають.

○

Попівська торба не має дна.

○

Попи і пси горлянкою хліб заробляють.

○

Куди чортові самому не хочеться,
туди він посилає попа.

○

У церковного мастку залізні зуби.

○

Що ближче монастир, то бідніші
селяни.

○

Монастирська служба — та сама
панщина.

○

Ніде так ченцеві не живеться, як
у монастирі.

□

Де великий зиск, там великий
обман.

○

Крамарі люблять брехати.

○

У куща плутня й крутня — замість
плуга і коня.

○

Питай шинкаря, чи добре в нього
вино!

○

Базар навчить купувати.

○

Легкі гроші — легкий крам.

○

Хто купує, тому треба сто очей,
а хто продає, тому досить одного.



Мудрого слова, доброї науки
хай слухають не тільки вуха,
а й руки

Нехай розум панує.

○

Тільки мудрий сам собі пан.

○

Твоє багатство — твоя голова.

○

Розум — найкращий капітал.

○

Розуму в голову не вкладеш.

□

Знання — то сила.

○

Хто науку поважає, буде з добрим
урожаєм.

Багато таких, що знають багато, та жоден не знає всього.

Четверо очей бачать більше, ніж двос.

Без думок життя — як спрага без пиття.

Новий день — нова думка.

Сьогоднішня думка не завжди така, як учорашня.

Що вчора було слухне, завтра може стати хибним.

Багато голів — багато думок.

Хто забагато роздумує, той мало зробить.

На думки немає мита.

На думку ніхто не образиться.

Поки живеш — учисься.

Людина без освіти — як дзеркало без лиску.

Корінь у науки гіркий, та плід солодкий.

Чогось навчився, то щось умітимеш.

Навчись, коли змога, то вмітимеш, коли треба.

Без книжки вчитись — як воду решетом черпати.

Хто багато читас, той багато знає.

Начитатись і не зрозуміти — як
наїстись і не стравити.

Хто береться до вчення, тому курка
печена, а кому вчитись ліньки —
їж з корита у свинки.

Вчитель довіку вчиться.

Учитися ніхто не застарій.

Старий пес не навчиться на задніх
лапах стояти.

Часом учень учителя перевершує.

Не вчи рибу плавати, а голуба
літати.

Майстром ніхто не народився.

Хто сам собі вчитель, той має
дурного учня.

Скрипаль багато струн порве, поки
навчиться грати.

Ще жоден майстер з неба не впав.

Вправа робить майстра.

Крила ростуть у льоті.

Служба навчить служити.

Ненагострене не ріже.

День днів — вчитель.

Досвід — найкращий учитель.

Досвід — батько науки.

Оглянься на минуле — пізнаєш
майбутнє.

○

Досвід і дурня розумним зробить.

○

Досвід — дорогенька школа.

○

Досвід — довга путь.

○

Хто далеко побуває, в того ума
прибуває.

○

Подорож сама не додасть ума.

○

Спроба розуму додає.

○

Час розуму додає.

○

Мука — наука.

○

Чужі помилки — добрі вчителі.

З часом і лютий бугай до ярма
привчиться.

○

Старого лиса важко в пастку
спіймати.

○

Збиток розуму додає.

○

На чужому сукні добре вчитися
кроїти.

○

Чужими кінсьми зі своїм батогом
добре їздити.

○

На чужу ногу ніхто не кульгає.

○

Звичка — найкраща вчителька.

○

Ковалеві діти до іскор звичні.

○

Скільки не вчись, усього не
навчишся.

Чужа мука — твоя наука.

Наука дає багато, життя — більше.

Літа вчать більше, ніж книжки.

Хто питає, той учиться.

Питай — будеш розумний.

Питаючись, весь світ обійдеш.

Краще двічі спитатись, ніж раз заблукатись.

Хто багато питає, той багато блукає.

Яке питання, така відповідь.

Один дурень може більше спитати,
ніж сім мудреців гідні відповісти.

Де є тьма, там не треба багато слів.

Для мудрого одне слово варте
більше, ніж для дурня ціла
проповідь.

Весла з рук зарано не пускай.

Як нема вітру, берися за весла.



Головою стіни не проб'єш.

Розумніший поступається.

Краще поступитись, ніж
посваритись.

Пробачити — найкраща помста.

Важко пливати проти води.

Коли двоє сваряться, третій
тішиться.

Як два цаци б'ються, третій шерсть
збирає.

Як два злодії посваряться, крадіжка
на світ виходить.

Хто хоче лихим лихе загоїть, той
тільки лихо подвоїть.

Горщику, розважний будь —
не пускайся з казаном у путь.

Хто дмухає у вогонь, тому іскри
в очі летять.

Краще гнути, ніж ламати.



Що в тебе не свербить, того не
чухай.

Що в тебе не горить, того не гаси.

Чого я не знаю, за тим не пронадаю.

Чого очі не бачать, те серця не
гнітять.

Не труси яблуні, поки яблука не
достигли.



Держися міри в усьому, то все тобі
вдаватиметься.

Все має свою міру.



Розумний передбачає.

Попереджувати краще, ніж лікувати.

Програвив — теж програв.

Помилка визнана — наполовину виправлена.

Визнана провина — то прощення половина.

Не скоїти вдруге — найкраща спокута.

Хто подумав до початку, в того діло піде гладко.

Думати не барися, робити не квапся.

Хто вибір має, той муку знає.

Потурбуйся наперед — не матимеш турботи потім.

Хто удачу хоче мати, мусить сам про те подбати.

Спершу зваж, потім наважся.

Спершу обміркуй, а вже потім куй.

Добре цілено — добре влучено.

Хто збирається в дорогу, хай покладе в торбу хліба.

Хто хоче далеко стрибнути, спершу відійде назад.

Не викидай старих чобіт, поки нових не справив.

Хочеш дійти далеко — оцадь сплу.

Спершу в пір'я вбийся, тоді літай.

Хоч і сонце світить, а плащ у дорогу бери.

Як далеко закинеш, доведеться
здалеку приносити.

Краще вернутися, ніж заблудитися.

Зсукане вдвоє не порветься.

«Замало» й «забагато» все можуть
зіпсувати.

Краще двічі поміряти, ніж раз так
повірити.

Не накладай багато, щоб воза не
поламати.

Двічі припште добре держитися.

На горобців з гармат не стріляють.

Мішків шовком не шиють.

Не штука в карти грати, штука
вчасно покинути.

Хто не жадає багато, в того щодня
свято.

Краще — ворог доброго.

Хто хоче мати вогонь, мусить
терпіти дим.

«Багато» і «добре» рідко ходять
у парі.

Хто хоче все здобути, той усього
позбудеться.

Хто хоче забагато — матиме замало.

Хто за втіхами бігас, той щастя не відає.



Краще добра стежка, ніж поганий шлях.

Добрі путівці — то не манівці.

Краще пічкур на столі, ніж сом у ставі.

Краще горобець у жмені, ніж журавель на даху.

Краще погано їхати, ніж добре йти.

Краще по-хлопському їхати, ніж по-панському йти.

Краще однооке, ніж зовсім сліпе.

Серед сліпих одноокий — король.

Краще бути косоокому, ніж сліпому.

Краще кострубате щось, ніж гладеньке ніщо.

Краще ганчірка, ніж дірка.



Святкуй тоді, коли свято припадає.

Життя треба різьбити з того дерева, яке маєш.

Щасливий той, хто вмів забувати про те, чому не можна ради дати.

І чорна корова біле молоко дає.

Коза мусить там пастиись, де вона
припнута.

Криві дрова горять не гірше від
рівних.

З кривого дерева стільки дров, як
і з рівного.

І чорна курка білі яйця несе.

І з короткого льону довга нитка.

У темряві й каганець себе за світло
мас.

Правда лежить посередині.

Серединою найпевніше доїдеш.

Обачність — матір мудрості.

Обачний будь завжди і всюди: як
робиш зопалу — пуття не буде.

Як помучишся, обачності
научишся.

Хто несе масло на голові, хай не
виходить на сонце.

Хто ходить з костуром, хай не йде
танцювати.

Льон при вогні кладуть лиш дурні.

Хто попік рота, той дмухас на юшку.

Обпечена дитина боїться вогню.

Ошпарена кішка боїться й холодної
води.

Біля своєї нори лис не краде.

Коли дитина впаде в колодязь, аж
тоді його почнуть накривати.

Як коня вкрадено, тоді стайню
замикають.

Як зостанеться корова без хвоста,
аж тоді збагне, нащо він.

Через одну підкову часом кінь
пропадає.

Та миша, що тільки одну пірку має,
скоро спіймається.

Дурний той лис, що тільки одну
нору знає.



Хапай нагоду за чуприну.

Коли нагода тебе вітає, вклонися їй.

Дудки треба різати, поки сидиш
в очереті.

Коли дають поросля, май мішок
напоготові.

Ций, поки ти біля кришніці.

Коси сіно, поки сонце світить.

Хто не має вапна, той мусить мазати
глиною.

Хто не має стільця, той мусить
сидіти на лаві.



Засмаж мені ковбасу, то й я вина
піднесу.

Якими грішми платиш, такими
й тобі заплатять.

Вдячність і пшениця родять лиш
на доброму ґрунті.

За непрохану послугу дяки не чекай.

Чеснота — найкращий титул.

Краще вмерти з честю, ніж жити
в ганьбі.

Без честі життя — нема в ньому
пуття.

Краще без майна, ніж без честі.

Чесць дорожча від багатства.

Чесць утратиш — все утратиш.

Добра слава краща від срібла
й злота.

Живи так, наче маєш завтра вмерти,
а роби так, наче маєш вічно жити.

Чистому все чисте.

Доброму все добре.

Шануй те, що шани варте.

Що більше честі, то важче нести.

Кожен — свого щастя коваль.

Кому щастить, тому печена качка
в рот залетить.

Кому щастить, у того й віл телиться.

Кому щастить, у того півень
несеться.

Кому щастить, у того кури дояться.

Щастя боїться розумного.

Боягузові щастя показує спину.

В щасті не задавайся, в нещасті не
зневірайся.

Нещастя витримуй, в щасті міри
дотримуй.

Як нещастя до двору, надія буде
за підпору.

Треба й з лиха добро здобувати.

Щастя дає друзів, нещастя їх
вивіряє.

Одна біда — то ще не біда.

Щастя до одного забіжить, від
іншого вибіжить.

Щастя легше знайти, ніж зберегти.

Помірне щастя найтривкіше.

Щастя й нещастя однією стежкою
ходять.

Щастя — як весняна погода.

Радість і горе — близькі сусіди.

У кожній радості є крапля полину.

Нема троянди без колючок.

Хочеш насолоди — терпи й неvigбди.

Під кожним дахом знаються
з Охом і з Ахом.

Після масниці завжди буває піст.

Хто сьогодні сміється, той завтра
може плакати.

Сміх і плач люди часто в одній
торбі посять.

Легкий сміх — легкі й сльози.

Ніщо не сохне швидше від сліз.

Після дощу буває сонце.

Після гіркого солодке вдвічі
смачніше.

Лихо приходить скоком, а відходить
кроком.

Що темніша ніч, то ясніший день.

Не весь час той самий вітер віє.

День на день не схожий.

Новий день — новий клопіт.

Не щодня буває неділя.

Нещастя рідко приходить саме.

Найкраще чорт забирає насамперед.

Кому не пощастить, той
і в пшоняній каші пальця зламає.

Кого не жалить кропива, того
колють будяки.

Іржа їсть залізо, турбота — людину.

Як хочеш добре спати, запхай
турботи в чобіт.

□

Час усі рани гоїть.

Час — найкращий порадник.

На все свій час.

Час приносить усе, аби змога ждати.

Той, хто сіє ліс, не діжде врожаю.

Поки трава наросте, кінь здохне.

Хто їде волами — теж на місце
доїде.

Хто їде повільно, теж до базару
дійде.

І завтра день буде.

Коли група достигне, вона впаде
сама.

Помаленьку, без квапу натягай
чобіт на лапу.

Спершу на лаву, а тоді й за стіл.

Хто квапиться — йде повільно.

Поспіх ноги ламає.

Квап в'язи скрутив.

Помилка — поспіхова дочка.

З поспіху добра не буває.

Не припрягай воза перед конем.

Хто прожогом скаче, той частенько
плаче.

○

Та пташка, що зарано співає, кінці
в зуби попадає.

○

Повільні голови довго пам'ятають.

□

Відклад — часокрад.

○

Чому сьогодні лад можна дати, того
не слід на завтра відкладати.

○

Що довше тут, то пізніше там.

○

Загублене золото можна відшукати,
загублений час — пізньо в світі.

○

Хто допоможе зразу, той допоможе
вдвічі.

Хто перший прийшов, тому першому
й змелють.

○

Заднього кусають собаки.

○

Утекла мить — уже її не зловить.

○

Хто чекає й сподівається — часто
дурнем залишається.

○

Хто чекав і сподівався — свого не
раз домагався.

□

Відважному належить світ.

○

Світ дошками не забитий.

○

Спроба не завадить.

○

Не всі кулі влучають.

Не з кожної хмари дощ.

○

Не щоразу влучас, коли гримить.

○

Чорт не такий чорний, як його малюють.

○

Не так гаряче в пеклі, як нас лякають.

○

Не їдять каші такою гарячою, як її подано.

○

Бойся шелесту — не ходи в ліс.

○

Хто в воду лізти боїться, той плавати не навчиться.

○

Бойся колючок — не ходи в терен.

○

Хто хоче мед лизати, хай не боїться бджіл.

Шилом сиру не їдять.

○

Хто ведеться по-овечому, того вовки з'їдять.

□

Інший край — інший звичай.

○

Не ті літа — і чуприша не та.

○

І за горою люди живуть.

○

І за річкою люди живуть.

○

І за горою булки печуть.

○

І в чужих краях люди хліб їдять.

○

Десь-інде теж добре хліб їсти.

○

Усі річки течуть у море.

Усюди сонце вранці сходить.

Повсюди у воді варять люди.

Як у вас, так і в нас не вішають
надворі ковбас.

З малої криниці можна так само
напитись, як і з великої.

І малі дзвіночки дзвонять.

Не на спині, то на в'язах.

Усі лисиці кінець кінцем зійдуться
у кушніра.

Всюди печуть хліб у печі.

Коли двоє зроблять те саме, воно
вже не те саме.

□
Чого нема, те ще може настати.

З нічого й не буде нічого.

Що має статись, те станеться.

Річка на гору не потече.

Через свою тінь ніхто не
перестрибне.

□
Птаха впізнають по пір'ю.

Не кожен той мудрець, хто бороду
має.

Не тим чернець чернець, що він
у рясі.

Яка голова, така й шапка.

Не шануй людину по чину, шануй
чин по людині.

Не цінують коня по сідлу.

Осідлана свиня ще не варта коня.

По гнізду видно, яка в ньому птаха
живе.

Мала пташка — мале гніздечко.

У декого пліт гарний, а садок
запедбаний.

Кисличка від кислички не кисліша
й не солодша.

Ведмідь буде ведмедём, хоч і за
море його поведем.

Кіт хоч і до Франції поїде, то
вернеться звідти мишоловом.



Кожному своя сова соколом
здається.

Кожному блазневі свій ковпак до
вподоби.

Що одному — сова, те іншому —
соловей.

Коня й осла в один плуг не
впряжеш.

У солов'я й осяки голос неоднакий.

Не можна все під один гребінець
стригти.

Всіх голів під одну шапку не
вбгаси.

Свої гуси за лебедів здаються.

Кожен крамар хвалить свій крам.

Іси, їси білий хліб, та й чорного захочеться.

Не запрягають вола в карету.

Від вола тільки воловини
й сподівайся.

На кривий горщик — криву
покришку.

Селянин сподівається дощу,
подорожній — погожої днини.

Хто всім хоче догоджати, рано
мусить уставати.

Куди одна вівця, туди й усі.

Хто всім хоче догодити, тому
в дурнях вік ходити.

Що добре одному, те годиться
й другому.

Як побачать гуси воду, то мусять
напитись.

Як одна гуска почне пити, то й усі
питимуть.

Великі річчї починаються з малого.

Якби не потічки, не було б і річки.

З малого пагінця виростає велике
дерево.

Дерево, в горщик посаджене, не
дуже розкорениться.

Великому кораблю треба глибокої
води.

У великій річці легко втопитись.

Від кого багато сподіваються, той
може багато зробити.

Хто високо стоїть, того здалеку
видно.

Слон комарів не вбиває.

Орли мух не ловлять.

Ведмедя соломинкою не б'ють.

На грубе поліно треба грубого
клина.



Не сходиться гора з долиною,
але сходиться людина
з людиною

Один гріш не бряжчить.

Самому і в раю недобре.

Друзі дорожчі від срібла і злота.

Добрий друг дорожчий, ніж сто
талерів.

З добрим товаришем у дорозі —
і пішки, а наче на возі.

Давні друзі найкращі.

Друга пізнають у скруті.

Спільна біда здружить.

Разом красти, разом і висіти.

Погана втіха, що не сам у біді.

Хто тебе остереже — ото твій друг.

Поділене горе — півгоря, поділена
радість — дві радості.

Для кого є місце в серці, для того
знайдеться місце і в домі.

Кого впустиш у дім, той увійде
і в світлицю.

Краще самому, ніж у товаристві
лихому.

Замиреній зваді й полатаній дружбі
не довіряйся.

Дружня похвала кульгас.

○

Короткий рахунок — довга дружба.

○

Що не з серця вийшло, те до серця
не дійде.

○

Багато ворогів — багато честі.

○

Такий до такого й горнеться.

○

Як у сусіда дім горить, хай і тобі
душа болить.

○

На дружнє слово — дружня
відповідь готова.

○

Дружба чарковá до ранку не
дожива.

□

Добрый гість приходить непроханий.

○

Коли гість найлюбішній, пора йому
прощатись.

○

Який господар, такі й гості.

○

Гостинних люди хвалять.

○

Усмішка ласкава — то найкраща
страва.

○

Хто не хоче в неласку попасти —
хай приходить не дуже часто.

○

Непроханому гостеві стільця не
знайдеться.

○

Мовчанка дружбу ламає.



Любов усе перемагає.



Любов любові гідна.



Холодні руки — гаряче серце.



Серце не бреше.



До серця приросло.



Любов не сліпа, але їй не бачить.



Любов не жде, поки її попросять.



У любові дві дочки: добрість
і терплячість.



Давня любов — що сухі дрова: легко
вона спалахує знову.

Давня любов не ржавіє.



Давня любов поржавіє, коли свіжою
повіє.



Кохати їй співати не прислуєш.



Силувана любов і підмальована
врода петривкі.



Хто не має пари, той не знає чвари.



Між коханцями сварка вельми мало
варта.



Де нема ревностів, там нема
кохання.



Для кохання недовіра — як для
дерева сокира.

Самим коханням не проживеш.

○

Від самого кохання димар не
курітиме.

○

Кохання вбиває час, а час убиває
кохання.

○

Кохання й каплю не втаїш.

○

Кохання вчить танцювати.

○

Щастить у грі — не щастить
у коханні.

○

Коротка втіха, довгий жаль.

□

Що бачать очі, в те вірить серце.

○

Що серцю liebe, того її очі шукають.

Очі — двері кохання.

○

Із очей — із думки.

○

Уста ціловані — як місяць
оновлений.

○

Якби цілунок міг слід лишати, усі
дівчата були б строкаті.

○

Як пір'ячко гарне, то й пташечка
гарна.

○

Що маленьке, те гарненьке.

○

Гарні квіти довго при дорозі не
цвітуть.

○

Дівоча врода — половина посагу.

○

Гарна дівчина свій посаг на виду
носить.

В кого гарна сестра, той хутко
матиме швагра.

○

Зроби й волами не перетягнеш.

○

Зрода минається, чеснота
пинається.

○

Жіночка врода, весняна негода,
у лісі луна — все це швидко мина.

○

І гарне яблуко буває кисле.

○

Розум і врода — не одна порода.

○

Як гарно вбрана, то й тичка —
панна.

○

Що більше дівка чепуриться, то
менш на путі щось годиться.

□

Чоловік без жінки — голова без
тіла, жінка без чоловіка — тіло без
голови.

○

Чоловік без жінки — як дерево без
листя й гілля.

○

Хто дружини не має — ні добра, ні
лиха не знає.

○

Хто одружиться — добре робить,
хто сам лишається — ще краще.

○

Кому занадто добре живеться, той
цехай оженився.

○

Нежонатому жити — дорога наука.

○

Весілля йде — друге за собою веде.

○

Раннє весілля — довга любов.

Оженились — не шапками
обмінитись.

Хто рано встав і молодим оженився,
той ще на долю не жалівся.

Котрі рано женилися, потім часто
журилися.

Поквапно женитися — довго
жалітися.

Хто жінок лас, той любив їх
надміру.

Щоб дочку причарувати, треба
з мами починати.

Коли хочеш дочку брати —
придивися, яка мати.

Яке дерево, така сливка, яка мати,
така дівка.

За медовим місяцем іде полиновий.

Котра дівкою сварлива, буде
жінкою битлива.

Добра слава — найкращий посаг.

Дівочецтво — трава, заміжжя — сіно.

Котра може зачекати, теж буде
чоловіка мати.

Вибирай жінку вухами, а не очима.

Буде в шлюбі як удасться: або лихо,
або щастя.

Нерівна супруга погані борозни
веде.

Як старий чоловік молоду жінку
бере, тоді смерть сміється.

Удівець — тичка без хмелини.

□

Жіночий волос перетягне сто волів.

○

Жінка робить з гроша талер,
чоловік — із талера гріш.

○

Коли в господині дбайлива душа, то
десять грошів вона зробить з гроша.

○

Жінка може у фартусі більше
з двору виносити, ніж чоловік возом
у двір навозить.

○

У жінки плач і сміх у одному
гаманці лежать.

○

Що жінку в серце шпигас, те
чоловікові тільки шкіру дряпас.

□

Багато дітей — багато талану.

○

Малі діти наступають матері на
фартух, великі — на серце.

○

І сові свої діти гарні.

○

Дитині носик утреш — матір у щок
поцілуєш.

□

Яке дерево, такий плід.

○

І найкраще дерево часом корявий
плід уродить.

○

На кривому дереві часом кращі
плоди, ніж на рівному.

○

На терну виноград не родить.

Сова сокола не висидить.

○

Зле яечко — зле курчатко.

○

Який батько, такі діти, яке поле,
таке жито.

○

Діти більш на те зважають, що
батьки роблять, ніж на те, що вони
кажуть.

○

Де батьки найкращі, діти часто
ледащі.

○

Краще добра вдача, ніж добрий рід.

○

Батько грушку з'їсть, а в сина
оскома.

○

Добра кропива зарання жалиться.

○

Що любіше дитя, то різкіша різка.

Чого в нову бочку наллють, тим
вона довіку тхнутиме.

○

Що хоче гачком стати, те змалечку
загнинається.

○

З найшмаркатіших хлоп'ят
найкращі парубки.

○

З найбрикливіших лошат найкращі
коні.

○

І рогатий бугай колись телятком
був.

○

Краще хай діти плачуть, ніж
батьки.

○

Пестити — розбестити.

○

Дерево треба нагинати, поки молоде.

Хто не слухас батька-матері, тому
не минеться послухатись судді.

□

Кожна пташка своє гніздо любить.

Своє кубельце від золота дорожче.

Хоч мале, та моє.

Вдома людина наймудріша.

У себе вдома один чоловік двох
варт.

Удома пес сміливий.

Свою білизну пери вдома.

Що вдома зварене, те треба вдома
й з'їсти.

Погана та пташка, що своє гніздо
каляє.

По гнізду видно, яка в ньому пташка
живе.

Осел і змолоду сірий.

Метелик не пам'ятає, що був
гусеницею.

Молоде не зна вини ніде.

Молоде буйненьке, старе тихеньке.

У нього ще жовтеньке коло дзьоба.

У нього ще за вухами не обсохло.

Цей ще з-за печі не вилазив.

Молоді хочуть старих учити.

Старість розважна, молодість
відважна.

У старого мудрі речі, в молодого
дужі плечі.

Що личить молодому, не до лица
старому.

У кожного віку своя втіха.

І стара коза любить сіль лизати.

Хто на день від тебе старіший, той
на рік мудріший.

Старість — важка ноша.

Хто старості не шанус, той не гідний
до неї дожити.

Хто не хоче зістарітись, хай змолоду
повіситься.

У старого цапа тверді роги.

Стару птицю важко скубти.

Зі старим собакою найкраще
полювати.

Старі мури легко валяться.

На старого вовка ворони сідають.

Старість має календар у тілі.

Горе старить завчасу.



Здоров'я — найбільше багатство.

Здоровий не знає, який він багатий.

Здоров'я — дитя праці.

Хто живе добре, той живе довго.

Здоров'я легше втратити, ніж вернути.

Краще здоровому й худому, ніж ситому, та слабому.

Здоровий, як риба в воді.

Здоровому все здорове.

Здоровому лікар не потрібен.

Хвороб тисяча, а здоров'я одне.

Те дерево, що часто рипить, нелегко ламається.

До нероби горнутья хвороби.

Хто рано лягає і рано встає, той продовжить життя своє.

У кого в холоді голова, а в теплі ноги — не забагатіє лікар від того.

Хвороба приїздить верхи, а відходить пішки.

Хвороба й найкраща не годиться нінащо.

Хворого й муха на стіні дратує.

Хто має гроші, той ліки питиме,
а хто не має, той довше житиме.

Що для одного ліки, те для
іншого — трута.

Іка й питво душу в тілі тримають.

Не на те живуть, щоб їсти, а на те
їдять, щоб жити.

Хто п'є без спраги і їсть без голоду,
той помре змолоду.

Коли хочеш довго й у здоров'ї жити,
мусиш як кіт їсти й як собака пити.

Голод менше людей забирає, ніж
обжерство.

Рот для живота — і кат, і лікар.

Добрий кухар — добрий лікар.

Хто надто сито снідає, той без смаку
обідає.

Кінчай обід, коли їється
найсмачніше.

Їсть, як молотник.

Голод — усім стравам солод.

Голод — найкращий кухар.

Спрага з води вино робить.

Як миша сита, то їй і борошно
гірке.

За скрутного часу і без хліба м'ясо
їстиметься ласо.

Після обіду посидь часинку, після
вечері пройдися, синку.



Добрий сон варт доброї їжі.

Година сну до півночі краща, ніж
дві по півночі.

Хто довго спить, у того постіль не
вихолоне.

Хто довше спить, ніж сім годин,
проспить життя, як сучий син.

Спати по обіді — що свічку вдень
світити.

Що більше ти спиш, то менше
живеш.

Доспишся, що очі зачервв'яють.

Спить, як бореук.

Сон — найбільший злодій: він краде
в нас півжиття.



Смерть приходить некликана.

Смерть усіх рівняє: і бідного,
й багатого стинає.

Смерть — то напасть така, що
прийде і до короля, й до жебрака.

Смерть завжди приходить невчасно.

Знаєш, що помреш, та не знаєш
коли.



На всяку хибу й ваду
знаходять люди раду

Нема дерева без сучка.

○

Як нема без кісток риби, так нема
людини без хибі.

○

І розумна курка часом у кропиві
знесеться.

○

І найкращому ткачеві часом нитка
урветься.

○

Глянь спершу на свос, а тоді суди
моє.

○

Не видно власного горба людині, бо
він на спині.

Не сором упасти, сором не встати.

○

Пательня горщиків каже: «Гляди, вбереш мене у сажу!»

○

Кульгавий з кривим не любить ходити.

○

Як сам за піччю не ховався, то й нікого там не шукатимеш.

○

Себе перемогти — найбільша перемога.

○

Найпобожніші ченці — намальовані.

○

І від волосинки тінь падає.

○

В який бік хилишся, в той і впадеш.

○

Заказана вода смачніша від дозволеного вина.

Погані приклади пеують добрі звичаї.

○

Як у ігумена карти в руці, то не бояться грати й ченці.

○

Як ігумен за чарку, то ченці за кухлі.

○

Від одного гнилого яблука десять загниється.

○

Хто об старі казани треться, той у сажу вбереться.

○

Хто з чортом за стіл сідає, тому треба довгої ложки.

○

В кожній отарі чорна вівця знайдеться.

○

Погане те ремесло, що майстра на шибеницю запесло.

Заборона додає охоти.

○

Хто ласки запобіг у злих, той, певне,
теж нагоїв лих.

○

До пекла веде багато доріг,
з пекла — жодної.

○

Хто з собаками лягас — з блохами
встас.

○

Дай чортові мізиниць, то він усю
руку схопить.

○

Хто каші наварив, той і виїж.

○

Чого наколотив, те й висьорбай.

○

Утопити — то для рака не кара.

□

Нечисте сумління має вовчі зуби.

○

Від кари втечеш, від сумління —
пізащо.

○

Нечисте сумління — велика
папасть: ні сну, ні спокою людині
не даєть.

○

Чисте сумління — найм'якша
перина.

○

Що не любе самому, не роби того
нікому.

□

Погана то вівця, що з вовком гуляти
ходить.

○

Що дужче ворухиш, то дужче
смердить.

Від нього й собака шматка хліба не візьме.

○

Свиня й небо має за помийницю.

○

Котрі свині не риють удень, ті риють уночі.

○

Крукові купіль не допоможе.

○

Не покине сорока стрибати.

○

Не покине кішка мишею ловити.

○

Вовк хоч і линяє, та вдачі не міняє.

○

Доти дзбан по воду ходить, доки не розіб'ється.

□

Дурень дурня розумним уважає.

○

Чимало є ослів, що не носять мішків.

○

Дурні ростуть неполивані.

○

З двох дурнів одного мудреця не вийде.

○

Віслик віслика довговухим називає.

○

Досвід — розум дурня.

○

Волів позаду плуга запрягає.

○

Напівучений гірший від невігласа.

○

Старість від дурості не вбезпечить.

Чув, що дзвонили, та не знає,
в якому селі.

Блазневі й бубонців чіпляти не
треба.

Осла впізнає кожен, як побачить
вуха, а дурня — як його послуха.

Дурні роблять усе ті самі дурниці,
а розумні — щораз нові.

Як шукаєш дурня, сину, — вхопи
себе за чуприну.

Літа хоч голову й побілять, та
розуму не завжди вділять.

Осла хоч як гнуздай, коня з нього
не буде.

Хай осел і в лев'ячу шкуру
вбереться, однаково вуха стирчать.

Старі дурні найгірші.

Ослom народився, ослom і помер.

Дурень навчиться розумної гадки,
коли рак одвикне лазити задки.

Хто пошле дурня, хай не чекає
розумного.

Як багато сміється, то й видно, що
дурень.

Дурість і легковажність — сусіди.

Лиш дурень пиляє ту гілляку, на
котрій сидить.

Дурневі — різка.

Хто не має голови, нащо тому
шапка?

Нужда — сусідка дурості.



Дурість і пиха — з одного міха.



Вдача пихата — погана шата.



Пиха на ходулях ходить.



Повний колос хилить голову.



Порожній колосок не хилиться.



Уражена пиха має сотню пазурів.



Де пиха очі застилає, там світло не проб'ється.



Як похвалиш горщика, він розіб'ється.

Хто сам себе вихваляє — невелику шану має.



Не один по вовну збирається,
а обстрижений вертається.



Млин рипить, а борошна не видно.



Наша капуста зварена густо.



На сухому добре плавати.



На комірі блись, а в животі свись.



Якби не жив на світі я, пропала б,
певне, вся земля.



Ще пір'я не паросло, а він літати
хоче.



Порожні бочки найгучніші
гуркочуть.

Барабан гучний, бо порожній.

Мілки річки шумлять найгучніше.

Найгірше колесо у возі найдужче
рипить.

Це такій, що зі скіпки фуру дров
наколе.

Цей розуму ложкою наївся.



Несміливий щастя не матиме.

Несміливий шани не здобуде.

Пес боязкий рідко бува гладкий.

Страх має тисячу очей.

Боязкому все листя шелестить.

Страх дає ноги.

Мене звати засць, я нічого не знаю.

Добрий з нього вояк — за піччю.

Мас лев'ячу пащу, та заяче серце.

Мертвого лева кожен засць може за
гриву скубнути.

Як дерево впаде, абихто тріски
збирає.

Як корабель тоне, пацюки тікають
з нього.

Зрадникового трупа й крук не
їстиме.

Винного й миша злякає.

Зрадник сну не знає.

У брехні короткі ноги.

Одна брехня ще десять за собою
тягне.

Брехунові треба добру пам'ять мати.

Бреше, аж сволоки гнуться.

З однієї зернинки правди брехня
спече цілу хлібину.

Хто починає з брехні, скінчить
шахрайством.

Хто бреше, той краде.

Напускає синього чаду.

Удає, наче до трьох порохувати не
вміє.

Хто тисячу разів одурить, той
колись і сам хоч раз одуриться.

Здалека брехати легко.

Себелюби нікому не любі.

Спершу я, а вже потім інші.

Сорочка мені ближча, ніж каптан.

Корисливий — не корисний.

Де корисливістю угносно, там
чеснота не ростиме.

Заздрісний сердиться, що сонце
у воду світить.

○

Заздрість бліда сама себе з'їда.

○

У чужої корови вим'я більше.

□

Жадоба — всього лиха корінь.

○

Жадюга й з воші б шкуру здер.

○

Дай йому одну п'ядь, він ухопить
цілих п'ять.

○

Не кусай більше, ніж у горлянку
пролізе.

○

Череву легше вдовольнити, ніж очі.

○

Очі більші від черева.

Око ніколи досита не надивиться.

□

Скнара і від свічки своєї вогню не
дасть.

○

Скнара — то багатий жебрак.

○

Скнарість — найбільша бідність.

○

Скнара лежить на своїх грошах, як
собака на сні.

○

Щедрий, даючи, збагатіє — скнара,
беручи, збідніє.

○

І так буває: поки грошика шукає,
три свічки спалить.

□

Коли спить сторож, не спить
злочин.

Кішка з дому — мишам воля
в ньому.

○
Непевний той вівчар, котрий
вовкові кум.

○
Вовк і лічені вівці бере.

○
Хто держав драбину, — так само
винний, як і той, хто крав.

○
Переховувач гірший від крадія.

○
Що крадій, що переховувач —
обидва злодюги.

○
Знайшов, та не віддав — однаково
що вкрав.

○
Липкі пальці мас.

○
Чого не може лев, те може лис.

Тяжко там красти, де сам хазяїн
зłodий.

○
Як лис казання каже — замикайте
гусей.

○
У всіх водах митий.

○
На сало мишей ловлять.

○
Подарунок — то гачок на вудці.

○
Кішка знає, чию бороду лиже.

○
На язичі солод, у серці холод.

○
Медові слова не бувають без трути.

○
Мед на язичі, жовч у серці.

○
Підслухач свою ганьбу почує.

Закидає ковбасу, щоб вивудить
шинку.

Хто мене в очі хвалить, а позаочі
лає, хай того чума забирає.

Облесні — люди нечесні.

Людам віри не йме, бо облудне
саме.

Слизький, як вугор.

В кого затонко прядеться, тому
легко урветься.



Лінощі не швидко йдуть, злидні їх
наздоженуть.

Легше до смерті долинуватись, ніж
до смерті допрацюватись.

Неробство — домашній злодій.

Ніщо так не зморує, як неробство.

Неробство — то те ковадло, що на
ньому всі гріхи куються.

У ледачого нива від будяків аж
сива.

Ледачому тесляреві кожна сокира
тупа.

Цей не любить тверде дерево
свердлити.

Цей живе — з руки в рот.

Краде дні в господа бога.

У ледачого завжди будень завтра,
а свято сьогодні.

Ледачому робітникові кожен
молоток тяжкий.

О
Йому в роботі руки заважають.

О
Довга нитка, ледача швачка.

О
Рано сідали, та пізно виїхали.

О
Хто дивиться на роботу, той від неї
не віріє.

О
Робота не сокіл, у ліс не залетить.

О
Важку роботу полиш коням, а легкої
стережися.

О
Кректати — половина роботи.

О
Коли мені працювати? Навесні
моро, восени грязько, влітку
жарко, взимку холодно.

Хто не віріє, того розтирай, хто не
робить, того підганяй.

О
Хто в лінощах скніє,— від іржі
темніє.

О
Хто не палає, той чадить.

О
Той вовк, що дрімає, вівці не
спіймає.

О
Хто погано оре лан, в того буває
худий гаман.

О
Праця набуває, лінь розкидає.



О
П'є, як у дірку лє.

О
Голосніше й півень піє зранку, якщо
добре промочить горлянку.

Як п'ю пиво — живу ліниво; як п'ю
воду — сумний, мов під негоду; як
п'ю вино — голова болить, то вже
не знаю, що мені й пити.

Куди вино входить, звідти розум
виходить.

Вино допив, а розум у чарці втопив.

Хто п'є, той скоро доп'ється.

Хто горілку лигає, той частенько
кульгає.

Хто щодня у вині плаває, той колись
таки втопиться.

Солодко було пити, та гірко
платити.

П'яним нагрівив — тверезим
спокутуй.

П'яна втіха — твереза скруха.

Хто весь час питиме та гулятиме,
той колись цілої сорочки не матиме.

Вино язик розв'язує.

Добре вино шкодить гаманцеві,
а погане — шлункові.

Добре пити, як є за що, та не пити,
мабуть, найкраще.

Той, хто горілку часто п'є, вкорочує
життя своє.

Поки один із спраги засохне, тисяча
від обною здохне.

В чарці більше людей потонуло, ніж
у морі.

Хміль лежить в останній чарці.

□

Сварка, лайка й суперечка заведуть нас недалеко.

○

Хто лас, того лають.

○

Хто когось ганить, той сам ганьби діждеться.

○

Три речі женуть чоловіка з дому: дим, дірявий дах і сварлива жінка.

○

Кепсько тут робити люблять: як двоє зберуться, то третього й чублять.

Прислів'я — правдослів'я

Яка мова, така й людина.

○

По мові пізнають людину.

○

Кожна пташка так співає, який дзьобик має.

○

Добре слово більш досягне, ніж загін війська.

○

Краще трохи просьбою, аніж багато грозьбою.

○

Словами можна більше домогтися, ніж руками.

Як ляля не попросить, то ляля не матиме.

Як у ліс гукнеш, так із лісу відгукнеться.

Для доброго слова добре місце готове.

Добре слово краще, ніж щедрий дарунок.

Добре слово — півчастунку.

Чемне слово оскоми не наб'є.

Ложкою меду більше мух спіймасш, ніж бочкою оцту.

Вчасно домоворитись — потім не сваритись.

Гарна розмова скорочує дорогу.

Там, де спів, не бійся поруч сісти: до пісень лихі не мають хисту.

Словами дірки в голові не проб'єш.

Від погрози не вмирають.

Хай люди балакають, а собаки гавкають.

Місяцєві байдуже, що собаки гавкають.

Ті собаки, що дуже гавкають, не кусаються.

Хоч як колють шпички й будяки, та ще дужче — гострі язики.

Хоч кістки в язика немає, та часом
він кістки ламає.

Нема гострішого меча, ніж лихий
язик.

Язик тне дошкульніше від меча.

Заслужені докори —
найдошкульніші.

Від лихого поговору ніхто не
вбезпечений.

Раз людям на язик попадеш — не
скоро зірвешся.

Вода все змие, крім лихого слова.

Поговір убиває.

Чутка — то напівбрехня.

Не всі ті злодії, на кого собака
гавкає.

Де є дим, там мусить бути й вогонь.

Один свідок — не свідок.

З малого слова часто буває велика
сварка.

З малої іскри часто буває великий
вогонь.

Від іскри дим загоряється.

Поранити легко, загоїти важко.

Ворожі уста рідко скажуть добре.

Лиха слава швидко розходитьсь.

Лиху вість приносять швидко.

Погана звістка завжди приходить
зарано.

○

Аби вовка згадати, то він уже й до
хати.

□

Рибу ловлять на гачок, людину —
на слово.

○

Коня — за вуздечку, людину — за
слово.

○

Хай язик не буде швидший від
думки.

○

Краще послизнутися ногою, ніж
язиком.

○

Пильнуй свого язика.

○

Держи язик на припоні.

В добру годину говори, в недобру —
мовчи.

○

Мала турбота балакуча, велика —
німа.

○

Багато балачок — багато шкоди.

○

Хто каже все, що хоче, скоро почує,
чого не хоче.

○

Мовчи, думай та диш — то нікого не
вразиш.

○

Вміння мало говорити може ворогів
мирить.

○

Язикатий сам собі шкодить.

□

Гучних слів і пір'я багато на фунт
іде.

Гарними словами капусту не
помастити.

○

Слово й діло — не те саме.

○

Не так його легко зробити, як
сказати.

○

Багато слів, мало діла.

○

Великі слова, малі діла.

○

Від слова до діла неблизька дорога.

○

Діло покаже.

○

Великий гамір — то ще не весілля.

○

Багато крику, мало пір'я.

○

Гарні слова поганий крам продають.

Ті кури, що багато кудкудачуть,
мало яєць несуть.

○

Що повніше барило, то тихіше
гуркоче.

○

Не продавай хутра, поки ведмедя
не вбив.

○

Про далекі краї добре розповідати.

○

Хто здалеку родом, добре тому
брехати.

○

Добра вимовка три шеляги варта.

□

Мова — срібло, мовчання — золото.

○

Мовчазні уста — золоті уста.

○

Мовчання — теж відповідь.

Хто мовчить, той стверджує.

Від довгої проповіді голова болить.

Від мовчанки язик не заболить.

Краще багато знати, ніж багато говорити.

В словах будь як черепаха, а в ділах швидший за птаха.

У тихої води глибоке дно.

В нього треба кожне слово з рота викупляти.

Тихій воді й мовчазним людям не довіряйся.

Не кажи всього, що знаєш, але знай усе, що кажеш.

Мовчазні собаки часто кусаються.

Говори мало, слухай багато.

Коротка мова завжди добра, хоч би вона й не до смаку.

Що в треті уста попадає, те скоро весь світ облітає.

Що знають троє, те скоро знатимуть тридцять.

Прив'язали сороці до хвоста.

З перших уст — комар, із п'ятих — слон.

Мова вечірня й мова ранішня рідко збігаються.

Обіцяй мало, догримуй багато.

Як шукають ради в горі —
обіцяють золоті гори, а як біда
минеться — і грошика не знайдеться.

Дотримувати, що пообіцяв,—
старому й молодому до лиця.

Обіцяти й додержувати — не те саме.

Намальовані квіти не пахнуть.

Узяв на плечі — неси.

Узяв чорта в човен — мусиш
перевезти.

Хто музик наймас, той і платити
мас.

Мудрий вірить одному, дурний не
вірить нікому.

Не всьому вір, що почуєш.

Вір, та знай кому.

Чого хочеться, в те й вірись.

Як роблю й гадаю сам, у таке
повірю й вам.

Вуха вірять іншим людям, очі
вірять собі.

Краще повірити одному окові, ніж
двом вухам.

Хто легко вірить, того легко
обдурити.

Хто щось дуже хвалить, тому не вір.

Те, що ганяють, хотіли б мати, того,
що хвалять, хотіли б позбутися.

Доброго краму вихвалити не треба.

Добре вино само продається.

Аби той, що хвалиться, мав, а той,
що бідкається, завжди має!

Що для Ганса правда щира, те для
Франца марна віра.

Сни — з мани.

Не кажи про шапку, коли тисне
чобіт.

Пряма дорога найкраща.

Б'ють мішок, а вчать осла.

□
Добра порада зблота варта.

Порадників багато, помічників мало.

Радити легше, ніж допомагати.

Краще ложка помочі, ніж цебро
порад.

Не радь, коли не просять.

Хто буде при дорозі, той має
багато майстрів.

Хто при вулиці буде, той поради
багато чує.

Спечений рибі вода не допоможе.

Опісля тільки кури кудкудачуть.

Як діло вже позаду, і дурень знайде
раду.

Опісля — то легше знати, як би
треба починати.

Найкращі думки завжди приходять
після діла.

На те, що сталося, ради вже не
треба.

Черевко — кепський порадник.

Аби не «якби» та не «щоб», з мого
тата велике цабе було б.

Хто вигдавав «коли б» та «якби»,
той, певне, з січки золото робив.

До думки та до гадки коня не
приппеш.



Де мокро, там капне.

Воду в решето не паливають.

У холодній печі хліба не спечеш.

У домі повішеного не говорять про
мотузку.

У пустелі пісок дешевий.

Коли курка моя, то й яйця мої.

Кому свербить, той почухайся.

Не шукай ковбаси в собачій буді.

Нема, глухішого, як той, хто чути
не хоче.

Як хто чогось не хоче бачити, не
поможе йому ні свічка, ні окуляри.

□

Живуть, як миші в салі.

○

У нього грошей, як сіна.

○

Сидить, як на кропиві.

○

Пересів з коня на осла.

○

Це йому як шпичка в оці.

○

Пристало, як кулак до ока.

○

Балакає, як сліпий про барви.

○

Про незнесені яйця клопочеться.

○

Вивели його на слизький лід.

Діркою дірку затикає.

○

Міцним лугом його вимили.

○

Дас на собі дрова рубати.

○

Іде, наче мітлище проковтнув.

○

Кислий вид, як після трьох днів
дощу.

○

Схожий, наче з ока в нього
вийнятий.

○

Схожі, як яєчко на яєчко.

○

Моторне, як білочка.

○

Цей крізь три дошки бачить.

○

Від цього я не посивію.



Жартом сказано, та справді думано.

Смішком та жартами часто правда мовиться.

Справжня потіха — то поважне діло.

Люди в досаді жартам не раді.

У горі й напасті жартують не часто.

Француз мудрий перед ділом,
італісець у ділі, а німець після діла.

Якби моя тітка мала колеса, була б
вона автобусом.

Не хлібом єдиним живе людина —
має бути ще яловичина й свинина.

Риба любить плавати тричі: у воді,
у смальці й у вині.

Чужий хліб дітям як пиріг.

Щоразу, як з неба каша падає,
в мене ложки нема.

Знов лисиця, а нема рушниці!

Знають його, як рябого собаку.

Буває, що хтось свічки шукає,
а сам її в руці тримає.

Це таке, що ні зварити, ні спекти.

Ані на волосинку, сказав лисий.

Жартувати — треба міру знати.

**НЕМЕЦКІЕ
ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ**

Сборник

Составление и перевод с немецкого
Юрия Яковлевича Лисняка

Серия «Мудрость народная»
(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»
Київ, Володимирська, 42.

Редактор О. П. Логвиненко. Художник
В. М. Дозорець. Художній редактор
В. В. Машков. Технічний редактор
Б. С. Куйбіда. Коректори Т. В. Грузин-
ська, Т. Г. Соломаха.

Книжкова фабрика «Жовтень» республі-
канського виробничого об'єднання «Полі-
графкнига», Київ, Артема, 23-а.

БФ 27767. Здано на виробництво 2.V
1975 р. Підписано до друку 28.X 1975 р.
Папір машинно-кредіаний. Формат 70×
×108/16. Фізичн. друк. арк. 2,625. Умовн.
друк. арк. 3,675. Обліково-видавн. арк.
2,89. Замовл. 808. Тираж 50 000. Ціна
23 коп.

